CONTABILITATEA CREATIVĂ CA OBIECT AL AUDITULUI FINANCIAR, PRACTICI SPECIFICE DE EXERCITARE ALE ACESTUIA

CZU: 657.1:657.63:336.146

Eugenia CALANCEA

Şcoala Doctorală de Ştiinţe Economice,
Universitatea de Stat din Moldova

CREATIVE ACCOUNTING AS THE OBJECT OF THE FINANCIAL AUDIT, SPECIFIC PRACTICES DURING THE AUDIT

This article aims to define the notion of creative accounting, alongside with the specific risks and consequences of usage of the creative accounting practices by the firms. There is also presented the actuality of the topic, the main reasons why accounting professionals may use these techniques, the double perspective of creative accounting and the main instruments that may be applied in order to mitigate the bad practices. One of the important role in identification and mitigation of the creative accounting practices are the high quality audit procedures performed throughout the audit engagements.

Keywords: *creative accounting, financial audit, accounting, ethics of creative accounting.*

Studiul efectuat vine să sublinieze actualitatea problemei respective, riscurile şi consecinţele folosirii tehnicilor de contabilitate creativă, precum şi importanţa existenţei instrumentelor care ar detecta folosirea acestora, printre care şi auditul financiar. Cercetarea este realizată utilizând sursele de informare: literatura de specialitate şi publicaţiile, studiile de caz aferente, standardele contabile şi de audit internaţionale şi naţionale, legislaţia locală şi internaţională şi alte resurse digitale.

Problema contabilităţii creative este una actuală în contextul în care aceasta se răsfrânge asupra economiei la nivel naţional, dar şi la nivel mondial. Informaţiile financiare sunt cele care stau la baza procesului de luare a deciziilor al tuturor utilizatorilor de informaţii şi nu poate fi neglijată importanţa calităţii acestora.

Este evident că contabilitatea creativă a apărut concomitent cu contabilitatea ordinară şi a fost utilizată mereu, ca rezultat al realităţii economice complexe şi al factorilor psihologici umani. Factorii care determină aplicarea acesteia sunt existenţa a mai multor opţiuni pentru tratament contabil, subiectivismul, lacune în legislaţie, dar şi un temei psihologic (existenţa unor indicatori de performanţă greu de atins) pentru a recurge la aplicarea acestui instrument. Tema contabilităţii creative a devenit mai actuală începând cu anii 2000, şi anume, după scandalurile marilor corporaţii (Enron, Parmalat) [1, p.30] şi îndeosebi considerând faptul că acestea erau entităţi de interes public, fiind supuse auditului financiar obligatoriu.

În literatura de specialitate, există abordări diverse în ce priveşte contabilitatea creativă, nu există o singură definiţie general acceptată, dar ce este de comun sens, precum că profesioniştii contabili îşi folosesc cunoştinţele în scopul manipulării cifrelor incluse în rapoartele anuale ale entităţilor. Cea mai vehiculată definiţie este

cea din publicaţia lui Naser Kamal, „Creative accounting: its nature and use”, prin care aceasta este descrisă ca fiind „1) procesul prin care, dată fiind existenţa unor breşe în reguli, se manipulează cifrele contabile şi, profitând de flexibilitate, se aleg acele practici de măsurare şi divulgare ce permit transformarea documentelor de sinteză din ceea ce ele ar trebui să fie în ceea ce managerii doresc; 2) procesul prin care tranzacţiile sunt structurate de asemenea manieră, încât să permită „producerea” rezultatului contabil dorit” [2, p.9]. Dar, din motivul că opţiunile contabile mereu au existat, la fel ca şi flexibilitatea reglementărilor contabile – creativitatea contabilă nu este neapărat să fie tratată cu un sens negativ. Problema contabilităţii creative derivă din faptul că începe să se manifeste rapid perversitatea instinctivă a oamenilor de afaceri, susţin savanţii J. Malo şi H. Giot [3, p.390].

Astfel reies riscurile şi consecinţele folosirii contabilităţii creative, care sunt în primul rând focusate asupra prezentării infidele şi denaturarea informaţiilor financiare, care stau la baza luării deciziilor de către stakeholderii entităţii. Urmare a aplicării contabilităţii creative în vederea ascunderii şi manipulării în sens negativ a datelor de către o entitate, efectele se propagă asupra economiei, fiind determinate de fluxul complex ale relaţiilor economice contemporane. Pe de o parte, asistăm la intensificarea relaţiilor economice, sporirea transparenţei şi publicarea a tot mai multe informaţii despre entităţi, pe de altă parte, aceste procese pot determina dorinţa de a transforma datele din ceea ce ele sunt de facto în ceea ce ar arăta bine în faţa publicului larg.

Unul din instrumentele principale de comunicare ale entităţii cu părţile cointeresate sunt anume rapoartele anuale, printre care situaţiile financiare şi alte rapoarte ce conţin informaţii măsurabile. Este important de subliniat că situaţiile financiare trebuie să prezinte mereu o imagine fidelă a entităţii, şi apare problema – se asigură oare prin aplicarea contabilităţii creative această fidelitate sau sinceritate, şi în care moment contabilitatea creativă induce în eroare sau devine o fraudă, şi care sunt instrumentele ce pot fi folosite pentru limitarea acesteia?

Atâta timp cât la nivel internaţional, dar şi naţional, prin prisma legislaţiei contabile, există posibilităţi de aplicare a contabilităţii creative, iar decizia aparţine profesioniştilor contabili, încă trebuie dezvoltate şi implementate instrumente de rigoare. Unul din scopurile, pe care trebuie să şi le propună autorităţile şi organele de reglementare contabilă, este să limiteze şi să tindă spre interzicerea politicilor contabile care nu urmăresc prezentarea fidelă a imaginii companiei. Aici se conturează problema definirii, controlului, limitării sau chiar restricţionării conceptului de „creativitate”.

Dacă, din punct de vedere legislativ, această limitare şi restricţionare este mai dificil de implementat, unul din instrumentele de control ce poate fi îmbunătăţit *este auditul financiar*.

Actualmente, rolul auditului financiar în verificarea şi detectarea contabilităţii creative este unul vital, astfel încât acesta evaluează în ce măsură informaţiile financiare ale companiilor sunt credibile şi doar prin utilizarea procedurilor de audit pot preveni manipularea şi distorsionarea datelor. Această importanţă se accentuează şi

în contextul în care la depistarea practicilor creative menite să distorsioneze datele şi care au depăşit limita de creativitate, cuantificându-se drept fraudă cu temei legal pentru învinuiri, auditorii sunt cei care sunt traşi la răspundere împreună cu conducerea entităţii economice. Auditorul este cel ce validează informaţiile financiare ale entităţii, astfel asigurându-le credibilitatea, iar calitatea şi credibilitatea informaţiilor este o resursă importantă pentru orice entitate, de rând cu calitatea conducerii sau capitalul acesteia. Nu este de neglijat faptul că tipul opiniei auditorului este unul din factorii majori în luarea deciziilor de către utilizatorii acestor informaţii, iar managementul tinde cu orice preţ să obţină o opinie ce ar denota că situaţiile financiare prezintă fidel imaginea entităţii.

Chiar dacă există o parte tehnică bine reglementată şi complexă aferentă exercitării auditului financiar, actualmente se accentuează şi rolul, şi responsabilitatea socială pe care îl are auditorul faţă de acţionari şi de publicul larg. În derularea auditului financiar, scepticismul profesional şi raţionamentul profesional sunt principiile de bază ale membrilor echipei de audit, dar considerând că acestea, prin natura lor, sunt subiective, gradul de pregătire a echipei de audit şi aplicarea calitativă a acestor principii este unul din elementele-cheie care ar contribui la detectarea practicilor de contabilitate creativă.

Considerând că focusul auditorilor este obţinerea evidenţei de audit pe partea de operaţiuni contabile prin utilizarea diverselor tehnici, fiind un proces complex şi de durată, analiza aprofundată a guvernanţei corporative este una din ariile căreia uneori i se poate acorda un timp mai redus, iar aplicarea contabilităţii creative ţine de nivelele manageriale – astfel trebuie să existe un focus permanent pe guvernanţă. Procedurile şi tehnicile de audit trebuie dezvoltate în aşa mod, încât să permită detectarea practicilor de contabilitate creativă, atât din punctul de vedere al guvernanţei corporative, cât şi pe elemente componente ale situaţiilor financiare. Pentru a detecta aceste practici, nu este suficient să se urmeze doar procedura de acumulare a dovezilor de audit, ci echipa de audit trebuie să dispună de suficiente abilităţi şi cunoştinţe în ce priveşte practicile şi exemplele concrete de aplicare a contabilităţii creative şi ariile cu risc sporit. Procedurile de audit urmează şi ele să fie adaptate la specificul entităţii, astfel încât să fie utilizate şi aplicaţiile, şi tehnicile computerizate de audit, să se asigure completarea şi elaborarea unor liste de evaluare ale managementului, ale proceselor din cadrul companiilor, astfel încât să poată fi sesizat că compania per general poate recurge la aplicarea unor tehnici creative.

Drept concluzie, contabilitatea creativă nu este un concept nou, dar în contextul creşterii importanţei informaţiilor economice pentru deciziile utilizatorilor, digitalizarea şi viteza crescută a propagării şi creşterea disponibilităţii acestora, aplicarea tehnicilor de contabilitate creativă este una din soluţiile utilizate de către profesionaliştii contabili în vederea mascării realităţii. Aparent, regulile şi normele contabile sunt destul de stricte, dar oricum profesioniştii contabili pot alege o anumită politică contabilă din diversitatea de politici existente şi dispun de un grad de libertate dat de opţiunile pe care le au în descrierea pe care o dau faptelor economice. Aşadar, contabilitatea creativă, prin riscurile pe care le poartă, este una din preocupările auditului

financiar în vederea asigurării calității informațiilor financiare ale entităților, depistarea acestor tehnici este o provocare şi necesită resurse umane cu pregătire specială, dar și suficient timp pentru analize aprofundate.

Referințe:

1. KAMMERER, M. *Creative Accounting, the Enron case and its impact on corporate governance*, 2005.
2. NASER, C. *Creative financial accounting: its nature and use*. Pretince Hall, 1993.
3. FELEAGĂ, N., MALCIU, L. *Politici şi opțiuni contabile, Fair Accounting versus Bad Accounting*. Ed. Economică, Bucureşti: 2002.
4. MULFORD, C., COMISKEY, E. *The financial numbers game: detecting creative accounting practices*. New York: Wiley, 2002.
5. CRUMBLEY, L., APOSTOLU, N. Cook the books and you will go directly to jail. In: *Journal of Forensic Accounting*, 2001, vol.2, no.1.
6. UŞURELU, V., NEDELCU, M., ANDREI, A. ŞI LOGHIN, D. Accounting ethics – responsibility versus creativity. In: *Annals of the University of Petroșani Economics*, 2010, vol.10, no.3.

Resurse Web:

https://www.ceccarbusinessmagazine.ro/studiu-empiric-privind-fenomenul-contabilitatii-creative-in-mediul-contabil-romanesc-i-a5224/
http://anale.steconomiceuoradea.ro/volume/2011/n1/064.pdf